

Литвиненко Алла Іванівна,

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри культурології. Полтавський
національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка, Полтава

Alla Lytvynenko,

Candidate of Art History, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Cultural
Studies, Poltava National Pedagogical University
named after VG Korolenko. Poltava, Ukraine

ЕВОЛЮЦІЯ ЖАНРУ АВТОБІОГРАФІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

Анотація. Аналіз автобіографії як жанру на різних етапах розвитку людства – актуальний напрям сучасних гуманітарних студій. За допомогою дослідження автобіографічного письма помітним стає формування й зміщення акцентів у сприйнятті людиною себе і свого життя в контексті часових історичних парадигм. Важливим є те, що сам жанр автобіографії ідентифікується із європейською культурною традицією, а в інші літератури проник уже як запозичення, а тому або не був розвинутий там сповна, або ж розвивався із виразними регіональними особливостями. Підтвердженням цього є компаративні розвідки зарубіжних авторів.

Діахронний аналіз дає змогу простежити, як формувалися характерні риси автобіографічного письма, як із домінуванням того чи того типу світогляду, філософських ідей, історичних тенденцій зміщувались жанрові акценти в автобіографіях, аж до теперішнього часу, коли з появою віртуальних майданчиків з'являється багато альтернативних форм автобіографічного жанру.

Ключові слова: автобіографія, жанр, поетикальні ознаки, автобіографічна проза, європейська культура.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Термін «автобіографія» виник на теренах Європи у XVIII столітті, проте сам жанр бере початок із давньогрецької літератури. Нині дослідники висувають суперечливі теорії щодо походження цієї форми письма: одні відносять її до християнської епохи, інші стверджують, що автобіографія як жанр зародилась на зорі цивілізації. Сучасні тенденції в автобіографії значно відрізняються від тих, що були притаманні цьому жанру первинно. Початковий фокус на «bios» автобіографа з XIX століття перемістився на «graphia» в тексті теперішньому (Singh, 2015).

Як правило, авторство терміна «автобіографія» приписують поетові Роберту Сауті (йдеться про неформальну автобіографію, яку Сауті написав у листах до друга між 1820 і 1825 роками: вона яскраво відображає його життєвий досвід) (Carnall, 2004). Однак спочатку цей термін було вжито в передмові до збірки віршів англійської письменниці XVIII

століття Енн Йерслі («Брістольська молочниця і поетеса» додала «Автобіографічні мемуари» до четвертого видання віршів, опублікованого в 1786 році), випередивши в такий спосіб Сауті (Vincent, 2016).

Для позначення авторського твору частіше ніж «автобіографія», використовувався термін «спогади» (англ. *memoirs*), хоча інколи проводилося розмежування між спогадами та автобіографією, оскільки в спогадах «взаємини» між автором і твором пасивні: автор описує всі події просто як спостерігач. Натомість в автобіографії події представлені як частина життєвої історії автора. Отже, термін автобіографія є відносно сучасним формулюванням.

Темою наукових розвідок автобіографія стає в епоху Відродження. Гуманісти Ренесансу виявляли інтерес до античних автобіографій, які дали їм модель самозображення. Автобіографія як вираження суспільної свідомості виникає у вигляді особливого

жанру в літературі, а як вираження самосвідомості особистості – у вигляді інтерпретації особистого досвіду. Дослідники стверджують, що «автобіографія як жанр постає унаслідок культурного прогресу людства, через вияв найприроднішого джерела радості в собі – комунікації з потенційним читачем через залучення співчутливого розуміння інших до себе, а також/або через потребу в самоствердженні» (Misch, 2002).

Еволюцію жанру автобіографії добре пояснює Берр у своїй книжці «Автобіографія», цитуючи Кардана: «Оскільки серед усього, що людство дало нам для наслідування, немає нічого більш гідного чи приємнішого, ніж знання істини <...> це приводить до ідеї написання книги нашого власного життя» (Burr, 1909). Бальзак натомість переконував, що «...найзворушливіші романи – це автобіографічні дослідження або розповіді про події, занурені в океан світу» (Burr, 1909). У 2016 році британську письменницю А. С. Баятт було нагороджено премією Еразма (Erasmus Prize) за «видатний внесок у життєпис». Журі високо оцінило інтелектуально багату та різноманітну творчість авторки, у якій її роздуми про біографію та портрети видатних особистостей посідають чільне місце (книги «Романтика» (1990) і «Розповідь біографа» (2010)). Це свідчить про становлення біографізму як важливого дослідницького напрямку, зокрема з погляду автобіографії, як унікального за своєю парадигмою жанру в якому співвіднесенні позиції «автора / героя / дослідника». Автобіографія, без сумніву, має потужний дослідницький потенціал, особливо з огляду на те, що «автобіографічне письмо практикується набагато довше, ніж вивчається» (Huisman & Rensen, 2019).

Мета статті – простежити основні етапи еволюції автобіографії у європейській культурі через виокремлення характерних рис і поетикальних тенденцій жанру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Жанр автобіографії належить до типової сфери зацікавлень українських і зарубіжних науковців, однак вивчення його відбувається радше спорадично, аніж системно, що призводить до того, що й на сучасному етапі розвитку гуманітарних наук – літературознавства, лінгвістики, культурології, антропології тощо цей жанр становить вектор актуальних студій, зокрема якщо брати до уваги діахронний аспект проблеми.

З останніх досліджень вітчизняних науковців слід відзначити праці І. Гетьман (2020), Н. Нагорної (2020), С. Росовецького (2019), О. Чернявської (2022), К. Шубкіної (2021) та ін. І. Гетьман

досліджує видозміни жанру автобіографії та сам концепт автобіографізму в переплетенні з гендерними студіями в романах Анні Ерно. Дослідниця характеризує новий «стиль» письма, що тяжіє до винятковості через властиву йому десингуляризацію як спробу мінімізувати прояви власної індивідуальності (Гетьман, 2020). Це досягається через мету розповісти не стільки про власний життєвий шлях, скільки взяти його за основу для подальшої типізації й узагальнень – аби віднайти деякі спільні для всіх біографій моменти, істини. Так відбувається подекуди властивий для автобіографій вихід за межі кордонів між особистим і соціальним, що окреслюється як автосоціобіографічний письменницький метод. Термін запропонувала сама Анні Ерно, заклавши в нього значення пошуку об'єктивності й безособовості. К. Шубкіна звертається до поетикальних рис автобіографії й автобіографізму як естетичного феномена через такий різновид французького роману, як autofiction, а також дотичні поняття трансгресивної автобіографії, антиспогадів і т. ін. (Шубкіна, 2021). Ракурс уваги С. Росовецького (Росовецький, 2019), який досліджує вплив Шевченкової автобіографії на Кулішеву, більш традиційний, але водночас відкриває можливості порівняльного методу вивчення автобіографій. Суміжними за дослідницькими інтенціями є праці Н. Нагорної (Нагорна, 2020, с. 576) та О. Чернявської (Чернявська, 2022), звернені до характеристики жанру художньої автобіографії, автобіографії письменників. Попри зацікавленість вітчизняних науковців темою автобіографії, особливо в сучасному трактуванні автобіографічних дослідницьких методик, нині бракує праць, які б аналізували становлення автобіографії як жанру на різних етапах розвитку людства.

Із зарубіжних авторів ґрунтовне дослідження автобіографії як жанру в актуальному для поточної розвідки діахронному контексті представлено у працях Г. Міша (Misch, 2002), Д. Вінсента (Vincent, 2016), Р. Сінгха (Singh, 2015), М. Гьюсман і М. Ренсен (Huisman & Rensen, 2019) та ін. Вони дають уявлення про еволюційний шлях становлення автобіографії від найдавніших часів і до сучасності, коли цифрова епоха й соціальні медіа накладають свій відбиток на поетикальні особливості жанру.

Виклад основного матеріалу. Типово жанр автобіографії творять не пересічні люди, а особистості, життя яких має трансчасову актуальність, які брали участь у значних подіях, є відомими та життя яких заслуговує на увагу. Автобіографії, що не мають суспільного чи цивілізаційного значення, не вважаються репрезентативними автобіогра-

фіями. Справжня автобіографія містить не лише спогади та моменти з життя автора, а й духовний експеримент, дослідницьку експедицію з метою відкрити як автора, так і читача. Спочатку вважалося, що автобіографія позбавлена будь-якої літературної цінності й оригінальності, і лише пізніше, коли грецька та римська системи канули в Лету, а альтернативні літературні жанри втратили творчу силу, автобіографія як жанр довела свою унікальну пізнавальну та естетичну цінність. Спогад відіграє вирішальну роль у будь-якій автобіографії, яка є радше творчою, ніж механічною, оповіддю. Оскільки достовірність не є обов'язковим поетикальним критерієм автобіографічного письма, а суб'єктивність завжди наявна в автобіографіях усіх часів, це робить автобіографію більше літературною, ніж історичною оповіддю. Зокрема в парадигмі уявлень німецьких романтиків автобіографія існувала як утопічний наратив, у якому всі жанри мистецтва, філософії, риторики та критики мають розчинитися, аби створити те, що Фрідріх Шлегель назвав «універсальною поезією». Унікальність автобіографії полягає ще й у тому, що тут автор, оповідач і герой є однією особою.

Автобіографію традиційно вважають західним жанром, що спирається на католицький ритуал сповіді. Класичний автобіографічний твір, заснований на самоаналізі, визнанні гріхів, вираженні докорів сумління та провини, насправді дуже теологічний за буквою та духом. Святий Августин зазвичай вважається першим представником цього жанру. Його «Сповідь» латинською мовою, написана в 397 р. н. е., є одним із найперших і найкращих прикладів європейської схоластичної традиції, що встановила широкі параметри автобіографічного жанру. Звернене до Бога, це автобіографічне письмо простежує моменти життя святого, які відзначають і формують його духовний розвиток.

За визначенням Берр, саме християнська ера є початком суб'єктивної тенденції в письмі, однак вона не заперечує існування такого способу письма до Христа. Однією із найперших у цьому жанрі, пише Міш, є автобіографія відомого грецького ритора Ісократ (Misch, 2002). Християнська епоха, за словами дослідника, була точкою, з якої починається розквіт автобіографії. Християнська практика самоперевірки, самосповіді довела, що жанр виходить із внутрішніх стимулів переосмислення людиною свого життєвого шляху, а світські автобіографії виникають унаслідок секуляризації християнського життєпису. Мистецтво й література у домодерну добу були більш об'єктивними, письменники мало зважали на автобіографічний жанр,

оскільки на той час не було достеменним, що їхня особиста позиція в майбутньому зацікавить потенційного читача. Водночас і сама постать автора в часи середньовіччя не була індивідуалізованою та самоцінною: автор передусім вважався речником «божественного» досвіду; ранні біблійні писання були колективними, спільними, а стародавні історичні оповіді за стилем наближалися до особистих мемуарів. Саме з приходом християнства з центральним образом Христа у ньому людина як істота ставала важливішою за вчинки: суттєвим було не лише те, *що* зробила людина, але й те, *якою* сама ця людина є. Впродовж наступного тисячоліття автобіографія стає важливим інструментом у руках релігійних діячів, які шукали благословення Бога та піддавали себе духовному осмисленню за допомогою автобіографічних текстів.

У XV–XVI століттях люди боролись за власне самовиявлення, на відміну від принципів християнської духовності й того способу відображення дійсності, що був притаманний апокрифічній літературі. У результаті такої боротьби в напрямі до секуляризації світське та політичне «Я» особистості в автобіографіях цього періоду набуло пріоритету. У XVI столітті Бенвенуто Челліні у своїй «Автобіографії» розмірковує на гуманістичну тему, тоді як Джероламо Кардано у «Книзі мого життя» наводить приклад психологічної розповіді про власне життя. Існували й інші подібні наративи, що об'єктивували «Я» та фіксували його екстерналізацію. Ренесансна віра в себе як мікрокосм стимулювала зовнішній і внутрішній пошук, пізнання й самопізнання особистості, викликаючи новий сплеск життєвих наративів (Vincent, 2016). Загалом епоха Відродження зробила автобіографію (на кшталт «Нарисів» Монтеня, «Анатомії меланхолії» Роберта Бертона та «Релігії Медичі» Томаса Брауна) прозовим наративом про особистісне самоствердження.

На початку XVII століття наукові відкриття Рене Декарта започаткували розвиток раціоналістичної філософії, що сформувало сприйняття людиною себе насамперед як мислячої і розумної істоти (*cogito ergo sum*). Особистісний людський досвід підпорядковувався принципам раціоналістичної метафізики й був позбавлений повсякденних деталей. Утім, надалі внутрішній пошук людиною свого «Я» природним чином призвів до відродження жанру сповіді у форматі Жан-Жака Руссо, де фокус не на людських пороках з точки зору християнської моралі чи необхідності навернення, а радше на сповіді публіці. Тоді як одні вітали цей формат як початок сучасного жанру автобіографії,

інші називали біографічне письмо «егоїстичним дискурсом» (Singh, 2015). Визнання автобіографічного стилю спонукало видатних людей, зокрема Гіббона, Гердера і Гете бути автобіографами – у передчутті власної непрминушності на тлі чинної та майбутніх епох. Автобіографії створені у той час були не лише розважальною літературою, а й спонукали читача до осмислення власного життя і особистісного самовдосконалення: життєписи вказаних авторів повчали та застерігали потенційних реципієнтів. У XVIII столітті під впливом історико-культурних передумов (Просвітництво, Американська революція тощо) посилювався інтерес не лише до автобіографічного жанру, а й до особистості, яка його створює. Підвищення рівня письменності, розвиток друкованих засобів масової інформації, доступність і популярність книжок особливим чином сприяли збільшенню кількості тогочасних творів автобіографічного жанру.

Початок XIX століття був ознаменований домінантами романтичного світогляду та прославленням індивідуалізму. Дарвінізм, промислова революція, французька революція, яка спричинила окреслення концепції людської самодостатності, також мали вирішальний вплив на закріплення позицій автобіографічного жанру. Доба розглядала автобіографічні твори як форму історичної оповіді, картину життя людини в перипетіях конкретної епохи.

XX століття стало часом розквіту багатьох абстрактних ідей, що стимулювали оновлення та подальший розвиток автобіографічного жанру. Зокрема, концепція З. Фрейда про свідоме, несвідоме та підсвідоме, а також зростання грамотності серед населення визначали культурні рухи в Європі. Важливими серед них стають іммігрантські автобіографічні наративи, або наративи вигнання, що дали змогу іммігрантам оприяти й закріпити на тлі європейського буття проблеми власної ідентичності – культурної, етнічної, національної (варто лише згадати величезне число українців, які внаслідок репресій втікали до Європи: їхні автобіографічні твори є виразним втіленням висловленої тези).

Кілька недавніх досліджень у сфері гуманітарних і соціальних наук вказують на «бум пам'яті», дехто з учених називає це «божевіллям пам'яті», що пояснюється здебільшого потоком літератури спогадів про трагедії XX століття – війну та голокост (Arfuch, 2020). Навіть професори університетів, особливо ті, хто викладав літературу, як Террі Іглтон і Едвард Саїд, писали свої автобіографії, перетворюючись із критиків на авторів (Wagner-

Egelhaaf, 2019). У XX столітті наявність автобіографії стала ознакою статусу знаменитості. Для відомих людей, таких як кіно- та попзірки, футболісти й політики, стало модою публікувати свої автобіографії, хоча багато з тих текстів насправді були створені авторами-привидами, що докорінно ламало фундаментальні принципи автобіографії як такої. У цифровому просторі сьогодення альтернативними автобіографічними жанрами є блоги. Причини їхньої популярності не лише історичні, як було сказано вище, а й психологічні. В епоху Facebook і селфі розкривати злети й падіння особистого та/або професійного життя вже не є прерогативою літераторів: жанр у своїх сучасних аберациях має масову привабливість.

Загалом, у європейській культурі існує давня традиція автобіографічного письма у вигляді щоденників, мемуарів, хронік. Окрім цих різновидів особових джерел, автобіографічний дискурс часто свідомо чи несвідомо наявний у різних літературних жанрах, а також мистецьких творах (есе, листи, романи, журнали про подорожі, філософські трактати, картини, фотографії та фільми). Деякі присвяти й слова подяки на початку книги також є глибоко особистими. Митці-художники іноді малюють себе як частину натовпу на власних картинах, письменники приховують своє «Я» у власних літературних творах. Наприклад, Пабло Пікассо замаскувався під арлекіна у серії про цирк. Для художника живопис був чимось на зразок щоденника. Прикладів не бракує. Щоб виявити й розшифрувати ці замасковані форми автобіографічних оповідей, потрібен ретельний спостерігач. У таких випадках дослідник автобіографій функціонує як археолог, який розкопує, просіює матеріал, збирає фрагменти та об'єднує їх. За словами відомого італійського режисера Федеріко Фелліні, усе мистецтво є автобіографічним (Wagner-Egelhaaf, 2019). Утім, для жанрово неоднорідних творів художньої літератури, у яких наявна тією чи іншою мірою особистість автора, більше підходить термін «автобіографічний текст». Почасті думка Фелліні правдива: відомо, як Флобер казав, що мадам Боварі – то він. На противагу Флоберові Гете наполягав, що Вертер, ліричний герой зі «Страждань молодого Вертера» – це не він. Обидві позиції прийнятні, оскільки художнє полотнище часто є складною сумішшю фактичних і вигаданих елементів. Особистий досвід митця насправді є відправною точкою для його мистецьких поривань, але мистецтво не може бути точним відтворенням цього досвіду. Відбувається трансформація досвіду, інтерпретація його у слові чи іншому різновиді прекрасного.

Жанр автобіографії є найбільш типовим насамперед для європейців. У країнах Сходу, наприклад, і досі немає усталеної традиції автобіографічного письма, де автобіографія вважається жанром, запозиченим із Заходу, як жанр роману. Так, коли Ганді висловив бажання написати автобіографію, йому дорікали, що він надто піддається впливу західних ідей. Аналіз автобіографічного письма у межах європейського континенту дає змогу виокремити найбільш загальні риси жанру автобіографії, що є універсальними для всіх інших жанрових варіацій життєписання. Так, дослідники роблять висновок про те, що в Європі жанр автобіографії здебільшого зосереджувався на індивідуальному досвіді автора, втіленому засобами літературної мови та відзначеному витонченим способом викладу матеріалів життєпису. Проте у не західному світі автобіографії здебільшого фіксують колективний досвід певної групи, часто соціально незахищеної. В останньому випадку автобіографія стає голосом головного героя в ролі жертви, чи свідка, або ж обох. Накопичена соціальна несправедливість у такому разі знаходить літературну інтерпретацію, а оповідь свого життя перетворюється на досвід катарсису та/або засіб політичного опору. У цьому випадку правдивість тверджень стає важливішою за навички творчого письма. Компонент «авто» біографії перетворюється на колективне «авто» (Singh, 2015).

Висновки. Отже, автобіографія – один із основних різновидів літератури спогадів, що окреслюється як ретроспективна прозова розповідь реальної людини, яка розповідає про власне існування, роблячи особливий акцент на історії своєї особистості. Хоч сам термін виникає у XVIII–XIX століттях, риси автобіографічного письма простежуються від найдавніших часів. Еволюція жанру сформувала відносно постійні поетикальні риси. Так, основним змістом автобіографічної прози в її класичному розумінні є висвітлення внутрішнього розвитку особистості; у свідомості автора заломлюється зовнішній, подієвий бік життя, перетворюючись на факти його біографії, на його внутрішній особистісний досвід. Створюється унікальний синтез історичного в житті окремої персоналії та індивідуально-авторського, приватного в перипетіях великого часу, історії. Попри чітку ідентифікацію жанру біографії та автобіографії з Європою, еволюція жанру автобіографії відповідно до часу створення, авторських інтенцій, регіону тощо все ще належить до актуальних питань сучасної науки, які належить розкрити сповна.

На хвилі євроінтеграції дедалі частіше ес-

тетична, літературна, автобіографічна спадщина України сприймається не відособлено, а як частина загальноєвропейських історико-культурних процесів. У ракурсі цього доречними є подальші дослідження жанру автобіографії в українських історичних реаліях з огляду на домінуючі тенденції становлення та розвитку жанру, простежені в загальноєвропейському контексті.

Джерела та література

- Singh, R. (2015). On the Genre of Autobiography: Typology and Evolution. *The Delhi University Journal of the Humanities & the Social Sciences*. Vol. 2. P. 76-86.
- Carnall, G. (2004). Southey, Robert. URL: <https://www.oxforddnb.com/display/10.1093/ref:odnb/9780198614128.001.0001/odnb-9780198614128-e-26056;jsessionid=1531EC193F08E7E932A67A05D933F7D2> (дата звернення: 30.03.2023).
- Vincent, D. (2016). Working-class autobiography in the nineteenth century. *A History of English Autobiography, Cambridge, Cambridge UP*. P. 165-178.
- Misch, G. (2002). *A History of Autobiography in Antiquity: Part One, trans.* London: EW Dicks.
- Burr, A. R. B. (1909). *The autobiography: a critical and comparative study*. Boston: Houghton Mifflin.
- Huisman, M., & Rensen, M. (2019). Introduction: Life Writing and European Identities. *International Journal for History, Culture and Modernity*. Vol. 7(1). P. 1049-1066.
- Гетьман, І. (2020). Творчість Анні Ерно у світлі сучасних гендерних досліджень і її роль у розвитку жанру автобіографії. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 27. Том 1. С. 128-136.
- Нагорна, Н.М. (2020). «Автобіографії» письменників як «ексклюзивний» жанр (витоки, нараційна структура). *The 10th International scientific and practical conference «Topical issues of the development of modern science»* (June 4-6, 2020) Publishing House «ACCENT», Sofia, Bulgaria. 827 p.
- Росовецький, С.С. (2019). Про вплив Шевченкової автобіографії на Кулішеву. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. Вип. 39. С. 37-57.
- Чернявська, О.К. (2022). Жанр художньої автобіографії: проблемні аспекти української рефлексії. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 33(72). № 1. Ч. 3.
- Шубкіна, К.А. (2021). П'ятиактна модель еволюції автофікціональної парадигми. *Modern directions of scientific research development: proceedings of VI international scientific and practical conference, Chicago, 24–26 November 2021* (pp. 761-770). BoScience Publisher.

- Arfuch, L. (2020). *Memory and autobiography: Explorations at the limits*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Wagner-Egelhaaf, M. (Ed.). (2019). *Handbook of autobiography/autofiction*. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
-
- References**
- Singh, R. 2015. On the Genre of Autobiography: Typology and Evolution. *The Delhi University Journal of the Humanities & the Social Sciences* 2, pp. 76-86.
- Carnall, G. (2004). Southey, Robert. URL: <https://www.oxforddnb.com/display/10.1093/ref:odnb/9780198614128.001.0001/odnb-9780198614128-e-26056;jsessionid=1531EC193F08E7E932A67A05D933F7D2>
- Vincent, D. (2016). Working-class autobiography in the nineteenth century. *A History of English Autobiography, Cambridge, Cambridge UP*, 165-178.
- Misch, G. (2002). *A History of Autobiography in Antiquity: Part One, trans.* EW Dickes.
- Burr, A. R. B. (1909). The autobiography: a critical and comparative study. Houghton Mifflin.
- Huisman, M., & Rensen, M. (2019). Introduction: Life Writing and European Identities. *International Journal for History, Culture and Modernity*, 7(1), 1049-1066.
- Hetman, I. (2020). Tvorchist Anni Erno u svitli suchasnykh hendernykh doslidzhen i yii rol u rozvytku zhanru avtobiohrafii [Anna Erno's creativity in the light of modern gender studies and her role in the development of the genre of autobiography]. *Aktualni pyttannia humanitarnykh nauk*, 27(1), 128-136 [in Ukrainian].
- Nahorna, N.M. (2020). «Avtobiohrafii» pysmennykiv yak «ekskliuzyvnyi» zhanr (vytoky, naratsiina struktura) [«Autobiographies» of writers as an «exclusive» genre (origins, narrative structure)]. *The 10th International scientific and practical conference «Topical issues of the development of modern science»* (June 4-6, 2020) Publishing House "ACCENT". Sofia, Bulgaria (2020). 827 p. [in Ukrainian].
- Rosovetskyi, S.S. (2019). Pro vplyv Shevchenkovoï avtobiohrafii na Kulishevu [About the influence of Shevchenko's autobiography on Kulish's]. *Aktualni problemy ukrainskoi lnhvistyky: teoriia i praktyka*, 39, p. 37-57 [in Ukrainian].
- Cherniavska, O.K. (2022). Zhanr khudozhnoi avtobiohrafii: problemni aspekty ukrainskoi refleksii [Genre of artistic autobiography: problematic aspects of Ukrainian reflection]. *Vcheni zapysky TNU imeni VI. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Zhurnalistyka*, 33(72), Part 3. [in Ukrainian].
- Shubkina, K.A. (2021). Piatyaktna model evoliutsii avtofiktionalnoi paradyhmy [A five-act model of the evolution of the autofictional paradigm]. *Modern directions of scientific research development: proceedings of VI international scientific and practical conference*. Chicago, 24–26 November 2021 (pp. 761-770). BoScience Publisher [in Ukrainian].
- Arfuch, L. (2020). *Memory and autobiography: Explorations at the limits*. John Wiley & Sons.
- Wagner-Egelhaaf, M. (Ed.). (2019). *Handbook of autobiography/autofiction*. Walter de Gruyter GmbH & Co KG.

Alla Lytvynenko

Evolution of the autobiography genre in the European culture

Abstract. The analysis of the formation of autobiography as a genre at various stages of human development is a relevant aspect of cultural and anthropological studies. Through the study of the genre of autobiography, the formation and shift of accents in a person's perception of themselves and their life in the vicissitudes of history and in the paradigm of global time are noticeable. It is important to note that the genre of autobiographical writing originated in Europe but has since penetrated other literatures as a borrowing, leading to the development of distinct regional features, as confirmed by comparative studies of foreign authors. The purpose of this article is to trace the main stages of the evolution of the autobiography genre in European culture by identifying its inherent genre features and tracing poetic tendencies. Diachronic analysis allows for an understanding of how distinctive characteristics of autobiographical writing were formed and how genre accents in autobiographies shifted with the dominance of different worldviews, philosophical ideas, and historical trends. Additionally, the advent of virtual platforms has given rise to many alternative forms of the autobiographical genre.

Keywords: autobiography, genre, poetic features, autobiographical prose, European culture.

БІБЛІОГРАФІЯ

